

Francuska

Osnove političkog sistema

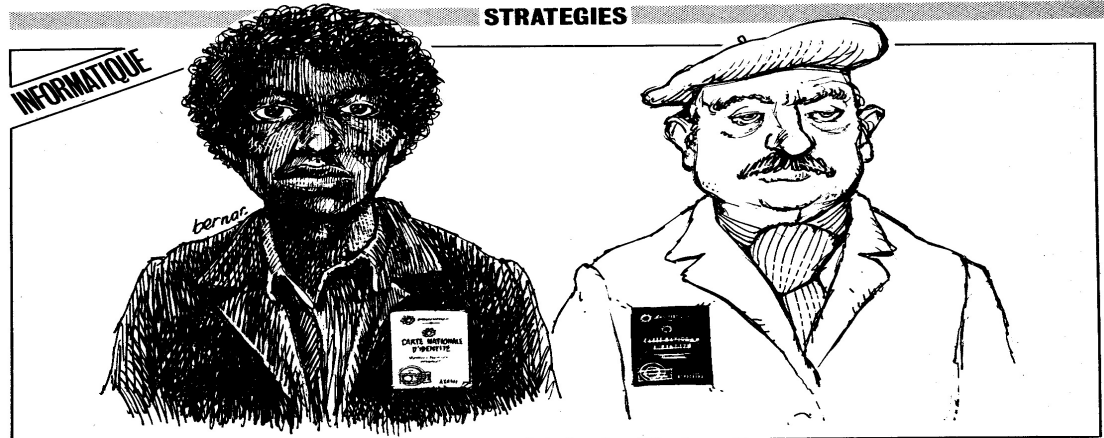
Opšte karakteristike

- Stanovništvo: oko 60 miliona
- Teritorija: 549.140 km²
- Godina nezavisnosti: 486
- Važeći ustav: 1958
- Šef države: Emanuel Makron
- Šef vlade: Jean Castex
- Jezik: Francuski (utišavanje regionalnih dijalekata)
- Vjera: Rimokatička (89.5%), Islam (7.5%), protestanti (2%), jevreji (1%)

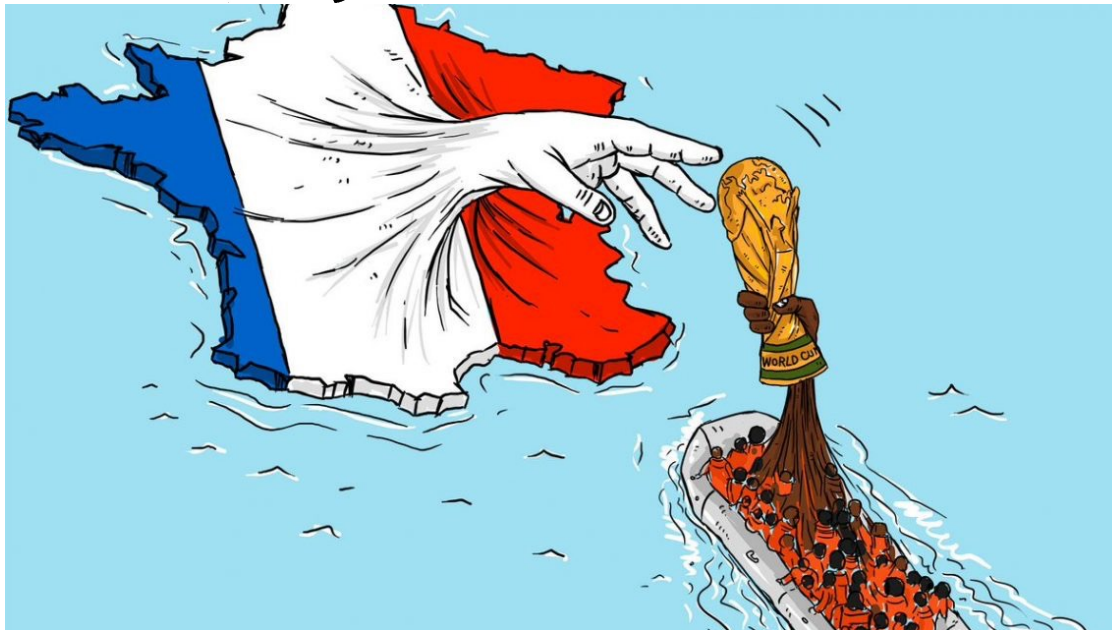
Izazovi aktuelne politike

- Prvi put od Francuske revolucije ne postoji nijedna značajna politička partija koja osporava legitimitet režima
- Učestalost *kohabitacije* nije negativno uticala na efikasnost odlučivanja i ugrozilo legitimitet
- Pitanje nezaposljenosti i imigracije
- Pitanje zaštite životne sredine
- Pitanje budućnosti multikulturalizama
- Nezainteresovanost za privatni život političara

Izazovi aktuelne politike

LIBERTE, EGALITE, IDENTITE

Opšte karakteristike

- 1789. – 1871. – centar moderne evropske istorije
- Nastanak modernih ideoloških pokreta
 - Nacija – država;
 - Revolucija – kontrarevolucija;
 - Progres – reakcija;
 - Ljevica – desnica;
 - Monarhija – republika

Opšte karakteristike

- Teritorija stabilizovana u XVIII vijeku
- Centralizacija i unifikacija države
- Živi “nacionalizmi”: Korzikanaca, Bretonaca i Baska
- Demografski najstabilnija evropska zemlja
- Zemlja burne istorije
 - Od 1789. – 3 kraljevstva, 2 carstva i 5 republika, 14 ustava
- Središte Zapadne Evrope
- Veliki istorijski sukobi sa susjedima (Engleska, Njemačka)

Politička kultura

- Teret istorije
- Apstrakcija i simbolizam
- Nepovjerenje u vladu i politiku
- Anti-religijska tradicija
- Klasna svijest
- **Regrutacija:** Elitističke prirode – *Nacionalna škola za administraciju* i *Politehnička škola*.

Kratka istorija dvije Republike

- Pad Bastilje 1789
- Francuska revolucija je počela uspostavljanjem ustavne monarhije 1791. godine (Prva Republika)
- Tri ustava prethodila su dolasku na vlast **Napoleona Bonaparte** 1799, osamnaestog dana mjeseca brimera (10. Novembar), i uspostavljanju Prvog carstva 1802.
- Pariska revolucija 1848. godine donijela je proglašenje Druge Republike (1848-1852).
 - Opšte pravo glasa za muškarce
 - Manjak efikasnosti usljed sukoba srednje i niže klase
 - Iz sukoba se izrodio još jedan Napoleon (Luj)
 - Zarobljen u francusko-pruskom ratu
 - Period nemira i Pariska komuna 1871.

Treća Republika (1875-1940)

- Nakon pada Pariske Komune - borba između republikanaca i monarhista i novi ustav (1875).
- Najdugotrajnija republika u Francuskoj istoriji (do okupacije od strane Njemačke u WWII)
- Nacionalna Skupština – Predstavnički dom i Senat
- Odgovornost vlade pred oba doma i predsjednikom države
- Nestabilne vlade - 64 godine - 88 vlada
- Karakteristike modela:
 - a) slabost položaja šefa države;
 - b) kratko trajanje vlada;
 - c) nadmoć parlamenta;
 - d) stabilnost političke elite

Četvrta Republika (1946-1958)

- “Popravljena” Treća republika
- Vlada odgovorna samo pred donjim domom
- Otežano izglasavanje nepovjerenja (apsolutna većina + raspuštanje parlamenta ako dva puta obori vladu)
- Parlament centar vlasti sa jakim odborima
- Uspostavljanje Savjeta Republike umjesto Senata

- Promjene bez rezultata (još kraći vijek vlada 14 godina – 22 vlade)
- Bez dominantne partije
- Podređenost vlada interesima partija

Peta Republika (1958-?)

- Teškoće prouzrokovane Hladnim ratom i francuskim ratom u Indokini kulminirale su ustankom protiv kolonijalizma u Alžiru.
- Šarl de Gol 1958 pozvan da ponovo preuzme vlast iz straha od izbijanja građanskog rata.
- Cilj: uspostavljanje jačih i stabilnijih institucija.
- Ustav Pete republike usvojen je referendumom 1958. godine
- De Gol posljednji premijer četvrte republike i prvi predsjednik pete republike

University of Montenegro

Izvršna vlast

- Jačanje egzekutive
- Smanjenje broja partija
- Predsjednik postaje stožer sistema
 - Iznad partija
 - Raspuštanje parlamenta (ne više od 2x u istoj godini)
 - Mogućnost raspisivanja referenduma
 - Vanredna ovlašćenja (rijetko korišćena)
- Posredan izbor predsjednika zamijenjen neposrednim izborom na 7 godina (amandman iz 1962.)
 - Od 2000. godine mandat predsjednika skraćen na 5 godina
- De Gol: "Vlast potiče direktno od naroda, što znači da je šef države, koga je izabrao narod, izvor i nosilac te vlasti."
- Kohabitacija

Zakonodavna vlast

- Dvodomni parlament
- Nacionalna skupština (donji dom)
 - 577 članova
 - Mandat 5 godina
 - Neposredan izbor
 - Izborni sistem za donji dom – dvokružni većinski
- Senat (gornji dom)
 - 331
 - Mandat 6 godina
 - Posredan izbor – izborni kolegijum koji čine predstavnici opštinskih, departmantskih i regionalnih vijeća 150.000 ljudi

Sudska vlast

- Do Pete republike Francuska nije imala sudsku kontrolu ustavnosti djelovanja izvršne vlasti
- Ustavni Savjet – prvobitno zamišljen kao garancija protiv “zakonodavne erozije” ustavom utvrđenih ograničenja prerogativa parlamenta.
- Zbog ustavnog amandmana 1974, Savjet igra sve značajniju ulogu u zakonodavnom procesu.

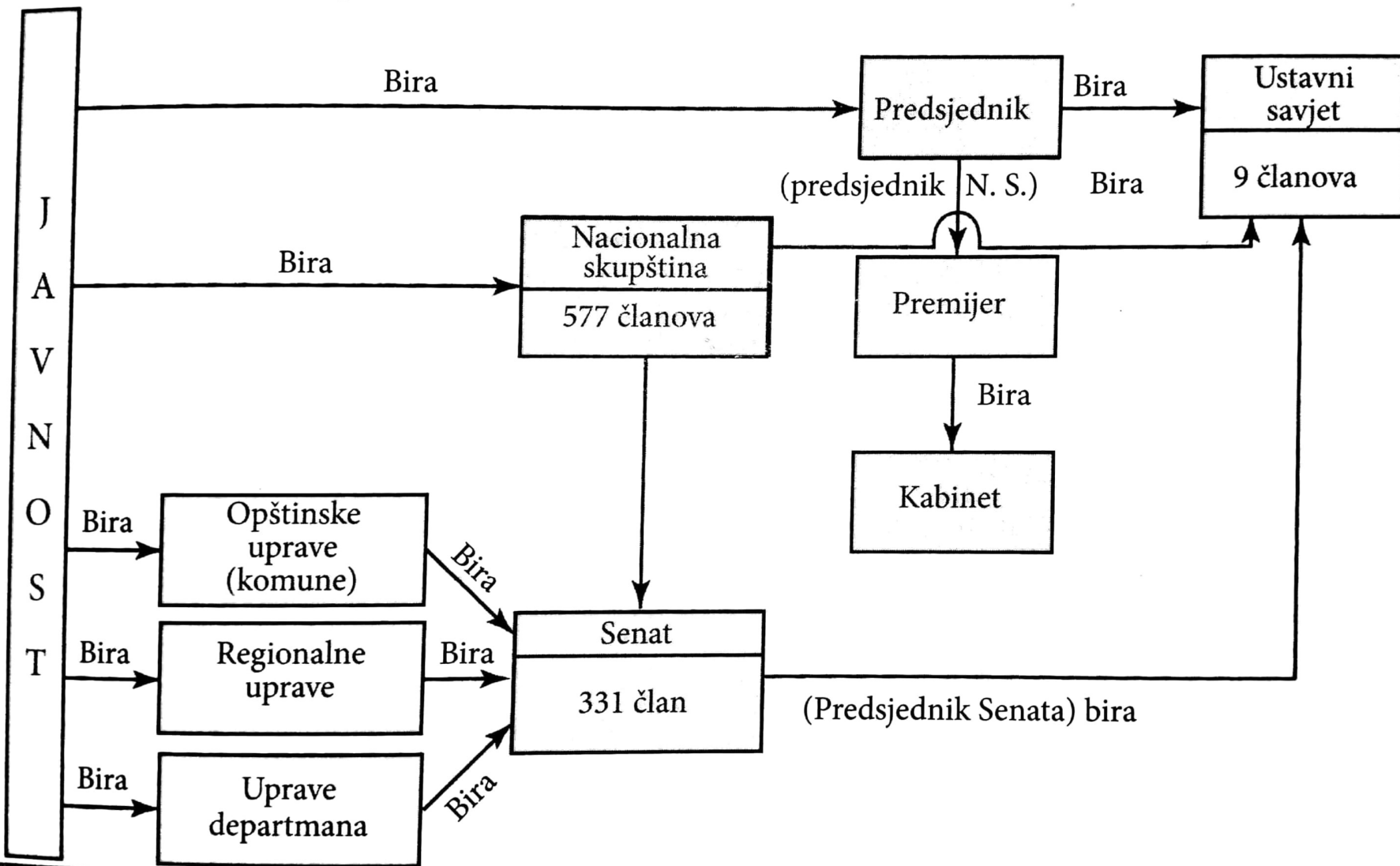
Grafički prikaz strukture vlasti

Lokalna uprava

Zakonodavna vlast

Vlada

Sudstvo

University of Montenegro

Partijski sistem

- Višepartijski sistem bez dominantne partije
- Učestale promjene imena partija
- Glavne partije desnice:
 - Unija za narodni pokret (UMP) (de Golova partija)
 - Okupljanje za republiku (Žak Širak) (RPR)
 - Unija za francusku demokratiju (UDF)
 - Nacionalni front (Žan Mari le Pen)
- Glavne partije ljevice:
 - Socijalistička partija (Fransoa Miteran, Lionel Žospen)
 - Francuska komunistička partija (Žorž Marše)
 - En Marche! (REM) (Makron)

Nacionalni Front (FN)

- Osnovana 1972. godine
- Ekstremno desna partija
 - Jean-Mari Le Pen – anti-semitizam
 - Marine Le Pen (2011-? – anti-islamizam)
- Izborna trajektorija:
 - 1983 – 1%
 - 1986 - 10%
 - 1993 - 13%
 - 2002 - 17% (predsjednički)
 - 2002 - 11%
 - 2007 - 4.3%

Izborni sistem

- Predsjednički izbori:
 - Dvokružni većinski
 - Neformalni dogovor oko ne-koaliranja sa FN
- Parlamentarni izbori
 - Dvokružni "prvi na cilju" (first past the post")
 - Jednočlane izborna jedinica (577)
 - U prvom krugu potrebna apsolutna većina i glasovi najmanje 25% građana sa pravom glasa
 - Za drugi krug potrebno najmanja 12.5% glasaova u prvom
 - U drugom krugu prosta većina

Procesi kreiranja politika

- Uprkos formalno dvoglavoj egzekutivi – predsjednik je nesumljivi vođa izvršne vlasti
- Od 1958 do 1981 i predsjednik i premijer iz degolističke većine
- Ne imenuju već i bira premijera i ministre u vladi
- Do 1986 funkcija premijera je bila da obezbijedi smjernice i sredstva potrebna za ostvarivanje politika koje je zamislio šef države (priprema zakonskih prijedloga i prijedlog budžeta).
- Sedmičnim sjednicama kabineta (Savjet ministara) predsjedava predsjednik
- Premijer je važniji od ostalih ministara – obezbjeđuje većinu u parlamentu za politke predsjednika
- Premijer podnosi ostavku u slučaju izglasanja nepovjerenja ili odbije vladin program (razlika u odnosu na predsjedničke sisteme)

University of Montenegro

Kohabitacija

- 1986 – 1988: Žak Širak (Okupljanje za republiku) – Fransoa Miteran (Socijalistička partija)
- 1993 – 1995: Fransoa Miteran – Eduard Baladur (Unija za narodni pokret)
- 1997 – 2002: Žak Širak – Lionel Žospen (Socijalistička partija)
- 2017 - : Emanuel Makron (EM) – Filip (Republikanci)/Castex (UMP)

- U periodima kohabitacije dinamika odnosa izmedju predsjednika i premijera se mijenja
- Premijer postaje rukovodilac izvršne vlasti, ali izbjegava da se miješa u predsjedničke prerogative
- Predsjednik ne kontroliše direktno mehanizam upravi i mora djelovati kroz kabinet predsjednika vlade za koji je neophodna saradnja
- Porast moći premijera – ovlašćenja za utvrđivanje političkog programa i komandovanje izvršnom vlašću.

Uloga parlamenta

- Ustav značajno smanjuje ovlašćenja parlamenta kao izvora zakona i organa kontrole vlade
- Uprkos tome zakonodavni učinak parlamenta je velik (prosjeak od 28 zakona godišnje, više od UK)
- Gotovo sve zakone predlaže vlada, iako parlament na to ima pravo
- Institut **blok glasanja** – vlada može da primora parlament da prihvati zakonski prijedlog u cjelini (koristi se više za disciplinovanje većine)
- Član 38 – parlament može na određeno vrijeme da prepusti zakonodavnu funkciju vladi.
 - U tom slučaju vlada **dekretima**
 - Služi ubrzanju zakonodavnog procesa
 - Premijer može da garantuje “odgovornost vlade” i automatski usvoji zakon (bez glasanja u parlamentu)
- Koristeći pravo da predlaže amandmane Parlament je povećao moć u posljednjim decenijama

Predsjednički izbori 2017.

Emmanuel Macron

Marine Le Pen

Nominee

Party

Popular vote

Percentage

EM

20,743,128

66.1%

FN

10,638,475

33.9%

